Janica Ylikarjula

13.2.2022

Eduskunnan talousvaliokunnalle

E 14/2020 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto talouspolitiikan EU-koordinaation arviosta

Elinkeinoelämän keskusliitto EK kiittää lausuntopyynnöstä ja lausuu kantanaan seuraavan.

EK kannattaa valtioneuvoston selvityksessä olevia linjauksia, jotka tosin ovat vielä yleisellä tasolla.

On äärimmäisen tärkeää, että Suomi on keskusteluissa ja neuvotteluissa rakentava ja aktiivinen kuten selvityksessä todetaan. Samalla neuvottelijoilla **on kuitenkin oltava selkeä näkemys siitä, mitä Suomi tavoittelee**. Etukäteislinjauksilla ei ole kuitenkaan syytä ajaa Suomea nurkkaan.

Eniten huomioita kansallisessa keskustelussa on saanut vakaus- ja kasvusopimuksen uudistaminen, joka on ensimmäisenä konkreettisena esityksenä keskusteluissa**. On kuitenkin tärkeää varautua myös muiden EU:n talouspolitiikan kehittämiseen liittyvien kokonaisuuksien etenemiseen, joilla voi olla EU:n suunnan kannalta isompi vaikutus kuin vakaus- ja kasvusopimuksen uudistamisella.** Tällaisia ovat mm. EU suhdannepolitiikan toimijana, EU:n uudet omat varat, sosiaalinen ilmastorahasto, elpymispaketin jatko ja yhteinen velka. Myös näistä kokonaisuuksista pitää käydä keskustelua ja asettaa niitä koskevia tavoitteita. Haastavaksi työn tekee se, että useat kokonaisuudet linkittyvät toisiinsa eikä asioiden etenemisestä ole tarkkaa tietoa. Siksi onkin välttämätöntä pitää tilannekuvaa ajan tasalla ja käydä jatkuvaa vuoropuhelua muiden maiden ja komission kanssa.

EK jakaa valtioneuvoston peruslinjauksen jäsenmaiden omasta vastusta taloudenhoidossa.

Jäsenmaissa käytävässä EU-keskustelussa ajatellaan liian usein, että kansallista politiikkaa joudutaan rajoittamaan tai suuntaamaan uudestaan EU:ssa sovittujen pelisääntöjen vuoksi. Tällöin kuitenkin unohdetaan, että esimerkiksi velkakestävyyttä vahvistavia ratkaisuja tulisi joka tapauksessa tehdä puhtaasti maiden omienkin intressien vuoksi.

Vakaus- ja kasvusopimuksen uudistaminen

Vakaus- ja kasvusopimuksessa on päätetty kriteerit ja pelisäännöt jäsenmaiden julkisen talouden hoidolle. Jo ennen koronakriisiä monet maat rikkoivat vakaussopimuksen raja-arvoja.

EK:n mielestä vakaus- ja kasvusopimuksen uudistaminen on tarpeellista, koska nykyinen sopimus on menettänyt uskottavuutensa eikä täysimittainen palaaminen siihen ole koronakriisin jälkeen realistista.

EK tukee vahvojen ja riippumattomien talouspolitiikan analyysi- ja valvontatoimintojen kehittämistä EU-tasolla. On harkittava itsenäisen valvontaelimen perustamista esimerkiksi komission yhteyteen. EU-tason analyysin on toimittava tiiviissä yhteistyössä kansallisten valvojien kanssa (Suomessa mm. VTV ja Talouspolitiikan arviointineuvosto).

Nykyisistä säännöistä on **mahdollista siirtyä asteittain yhä enemmän kohti maakohtaisia kriteereitä**, koska maiden velanhoitokyky vaihtelee.

EK suhtautuu varauksellisesti investointien jättämiseen sopimuskehikon ulkopuolelle (ns. golden rule), koska se loisi tulkintaongelmia sekä vääristäisi helposti kannusteita. Julkisen taloudenhoitoon liittyvien sääntöjen on oltava mahdollisimman tarkkarajaisia. Investointeja tarvitaan myös jatkossa ja myös siksi on huolehdittava velkakestävyydestä.

Kunnianhimoisten ja elinkeinoelämän kannattamien vihreän ja digitaalisen siirtymän toteutuminen edellyttää massiivisia investointeja yksityiseltä sektorilta. Tätä voidaan kirittää esim. julkisella TKI-rahoituksella, mutta yritysten investointihalukkuuden vahvistamiseen ei ole oikotietä. Yritysten kilpailukykyisestä toimintaympäristöstä on huolehdittava laajasti eri toimissa (esim. sääntely, kustannuskilpailukyky, rahoituksen saatavuus ja hinta, markkinoillepääsy sisämarkkinoiden ja kauppapolitiikan avulla, riskinottoon kannustaminen innovaatiokannusteiden ja toimivan kilpailupolitiikan avulla).

Markkinakurin vahvistaminen

EU:n talouspolitiikan pelisääntöjä luotaessa ajateltiin vahvan markkinamekanismin ohjaavan jäsenmaiden julkisen talouden hoitoa. Finanssikriisin jälkeen talouspoliittinen ympäristö on kuitenkin ollut poikkeuksellinen. Tällä hetkellä esimerkiksi maiden väliset korkoerot ovat huomattavan pienet, eivätkä ne heijastele maiden julkisen talouden tilannetta ja eroja täysimääräisesti.

Sanktioiden käyttö on osoittautunut epätarkoituksenmukaiseksi EU:n finanssipolitiikassa. **EK kannattaa markkinamekanismin vahvistamista EU-maiden talouspolitiikkaa ohjaavana yleisperiaatteena**.

Pankkiunionin viimeistely on kannatettava tavoite. Yhteisen talletussuojan luomisessa on kuitenkin huomioitava jäsenmaiden jo käytössä olevat mekanismit, ja siirtymä on tehtävä kilpailuneutraalisti.

EU:ssa on jo tehty monia muutoksia, joilla on merkittävästi vähennetty pankkien ja valtioiden kytkentöjä ja kasvatettu kriisinsietokykyä. Tätä työtä on edelleen jatkettava esim. pankkiunionin viimeistelyllä ja pääomamarkkinaunionin kehittämisellä.

Tavoitteena tulee olla hallittujen velkajärjestelyjen uskottava mahdollisuus Euroopan vakausmekanismin (EVM) kautta.

Janica Ylikarjula 13.2.2022

Elpymispaketin jatko

Vuonna 2020 koronakriisissä luotu elpymispaketti rakennettiin lähtökohtaisesti kertaluonteisena poikkeustoimena. EU:ssa on kuitenkin jo käynnistynyt keskustelu siitä, voisiko tulevaisuuden kriiseissä olla tarpeen turvautua samankaltaisiin järjestelyihin tai pitäisikö elpymispaketti muuttaa jollain tavalla pysyväksi mekanismiksi.

EK on tukenut elpymispakettia kertaluonteisena toimena poikkeuksellisessa koronakriisissä. Paketin elvyttävä vaikutus saatiin kuitenkin aikaan viiveellä, ja kyse onkin enemmän jälleenrakennus- ja investointirahoituksesta.

On varmistuttava siitä, että elpymispanostukset käytetään tehokkaasti kaikissa jäsenmaissa ja että elpymispaketilla saavutetaan toivottu taloudellinen lopputulos koronakriisin jälkeisen kasvun luomisessa. Tämä edellyttää riittävää EU-tason seurantaa ja valvontaa.

Ei voida täysin poissulkea uutta kriisiä, jonka yhteydessä nousee uudelleen keskustelu koordinoidun EU-tasoisen elvytyksen tarpeesta. Tämän vuoksi elpymispaketin tulosten huolellinen analyysi on tärkeää.

Ehdotukset elpymispaketin muuttamisesta pysyväksi ovat jäsentymättömiä. Elpymispaketin kaltainen pysyvä rakenne edellyttäisi laajoja muutoksia unionin rakenteisiin ja myös perussopimuksiin. Sen vuoksi ajatus ei ole edes keskipitkällä aikavälillä realistinen.

Elpymisrahaston perustamisen yhteydessä on sovittu yhteisestä velanotosta. EU:ssa käydään keskustelua velanoton mahdollisesta jatkamisesta esimerkiksi elpymispaketin velkojen ”rullaamiseksi”. **Yhteisen velanoton jatkaminen, saati sen laajentaminen, edellyttäisi sitä, että jäsenmaiden taloudellinen tilanne harmonisoituisi selvästi nykyisestä** ja että yhteiseen rahoitukseen liittyvä moraalikadon vaara pystytään välttämään.

Kunnioittavasti

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Janica Ylikarjula
Johtava asiantuntija